

Áheitan á Mærsk - spælið við opnum kortum í Føroyum!

Oddagrein

IKKI kann sigast annað enn, at føroyingar hava eitt rættliga ambivalent forðing til stóru dansku fyrirkunna AP Møller, eisini betri kend undir teimum ymsu Mærsk-heitunum. Ein kann siga, at føroyingar bæði elska og hata hesa fyrirkunna. Og hetta er komið rættliga til sjónðar seinastu árin fyrst og fremst í kjalarværrinum á kreppuni og nú eisini í sambandi við eina komandi oljuvinnu.

MANGIR føroyingar hava forvunnið sær til lívsins upphald sum starvsfólk hjá A.P. Møller. Sum so kann sigast, at fyrirkunna hevur notið stórt gagn av føroyingum, sum hava dugað sitt handverk umborð á teimum mongu skipunum. Ja hava verið álitismenn. So sigast má, at báðir partar hava notið gott av hvørjum øðrum.

SÍÐANI kreppan tók seg upp av álvara hevur navn AP Møller fleiri ferðir verið í fokus. Og ikki fyrst tað góða. "Mystiskar" vitjarir í Tinganesi hava fingið tingmenn at spyrja, hvat Mærsk veruliga vil í Føroyum. Er tað oljani teir eru eftir verður spurt. Og nú sambandið millum Den Danske Bank og AP Møller kemur fram av álvara gevur tað aftur liv í conspirationsteoriarnar, um at danir hava eina ella aðra ætlan við Føroyum, soleiðis sum Jógvann Sundstein fleiri ferðir hevur víst á.

VIT minnst so eisini øll, at tað í avtalu millum Føroyar og Danmark er felt niður á blað, at danskar fyrirkunna skulu prioriterast í komandi oljuvinnu eru tær kappingarferar. Nú tað kemur fram, at Mærsk ætlar sær at bora í Lopra fær tað sjálvandi aftur gildi á gitingarnar. Og tað er greitt, at teir føroyingar, sum leingi hava líkist inn á Mærsk, tí tað í síni monopolstøðu vant pengar burtur úr flugvandi føroyingum og síðani hevur tvíhildið um at halda fram við flugvagini, nú halda tað vera ovboðið, at Mærsk skal sleppa at bora í Lopra eisini. Hetta kann sjálvandi týskast ósakligt, tí tað hevur einki við hvørt annað at gera, men tað er greitt, at soleingi sum Mærsk og AP Møller velja einki at siga og harvið líkasum fara aftur um ryggin á føroyingum, fær henda fyrirkunna ikki nakran serliga good-will her. Er tað so, at fyrirkunna veruliga hevur nakað gott at lata føroyingum og menningini her, spælið so við opnum kortum. Vilja tit hava fótn fastan á hesum klettum-gera forættningar har - gerð tykkum tað tá þúra greitt, at hetta má og skal vera uppá okkara - Føroya lands -premissur. Tað skal tí vera áheitan okkara á hesa stóru dansku fyrirkunna, at hon er meira opin og visir fair play.

Lesarabrøv

Veit nógv um ráða-gerðina, hví Heri Mortensen varð koyrdur

Í hesi stuttu viðmerking verður avdukað nakkað av tí, sum hendir í føroyska samfelagnum.

Havi kunnað Hera Mortensen um, at ein ráðagerð varð framd móti honum tá ið hann varð koyrdur frá sum stjórn í Atlantsflog.

Kenni av góðum grundum ikki interu samráðingarnar, tá ið ráðagerðin varð framd, men so mikið hevur eygað sæð, og oyrt høyr, at óánandi og samansvørging varð gjørd millum ávísar persónar. Heri Mortensen skal burtur líka mikið hvat... segði Sámal P. í Grund.

Bara eitt sitat: "Annað-hvørt arbeiðir tú Eyðfinnur Jacobsen fyr Hera Mortensen, ella arbeiðir tú fyr Atlantsflog? Jú, sjálvsagt arbeiðir eg fyr Atlantsflog var svarið!"

Síðani byrjaðu ósannindini í útvarpi, sjónvarpi og bløðum.

Um ónøgd var við Hera Mortensen sum stjóra, hví so ikki í fjølmiðlunum geva Føroya fólk

eina reidiliga grund fyr, at hann varð sagdur upp?

Úttalarnir í loftmiðlunum frá formanninum í nevndini fyr Atlantsflog, og av landsstýrismanninum, sum umsitur málið, vóru so jánkasligar og avdukaði, at ongin við sínum fullu fimf nýtist at vera í íva.

Litlar og ongar uppsagnir av starvsfólki hevdur verð í Atlantsflog í dag, um Heri Mortensen varð standi sum stjóri. Hann hevði dugað at sæð fylgurnar av at tæmt ein hangar fyr teknikarar.

Nú eru so í hvussu so er 10 ungir og miðaldrandi føroyingar gjørdar arbeiðsleysir, umframt teir, sum annaðhvørt vóru koyrdur áðrenn, ella sum eru rymdir úr Atlantsflog. Tí ávísar persónar skulu ráða fyr borgum!

Eg biði á hesum sinni at gera meira burtur.

John S. Myllhamar

Sjónarmið

Annar leikur í ráðagerðini

— um umsetiligar fiskidagar

Í Fimmáran í Útvarpinum mikudagin varð upplýst, at tá frøðingarnir nú ætla, at fiskidagarnir í Føroyum skulu kunna keypast og seljast, so skal hetta skiljast sum fullkomin søla: Soleiðis, at tá eitt reiðari, sum eigur fiskidagar, fer av knórarnum, eiga kreditorarnir fiskidagarnar. Og tá ein maður, sum eigur fiskidagar, doyri, eiga arvingarnir.

Hetta er tann skipan, sum er í Íslandi, og sum Peter Andersen-nevndin mátti til at reka inn á føroyingar, við uppskotinum um umsetiligar fiskikvotur. Løgtingið segði kortanti til ta skipanina fyr stuttari tíð síðani. Frøðingarnir leggja longu uppskotið fram aftur, bara við tí muni, at nú skulu fiskidagar keypast og seljast, ístaðin fyri nøgdarkvotur.

Onkur kann halda, »at hetta stórt sæð er tað sama, sum longu er galdandi í Føroyum«, tí her hevur hvørt fiskifær eitt fiskiloyvi. Tað mán ikki vera rætt. Her er ein avgerandi munur: Eitt fiskiloyvi, sum er bundið at einum niðurslitnum fiskifari, kann ein kreditor illa brúka til nakað. Tað hevur onki penga-virði. Men fær kreditorurin fiskidagar, sum hann kann selja ein og ein, til hægsta boð, tá gevur tað pengar í kassan.

Her er tá í royndum talan um ogn. At eiga eitt tal av fiskidögum verður tá ogn — júst sum at eiga eina gyllin í jørð í einum felishaga. Úrslitið av umsetiligum fiskidögum verður tað, at Føroya fiskirikidømi, sum higar til hevur verið fólksins ogn, verður einstaklinga-ogn, sum — fyrr ella seinni — kann inn-tøkuførast, og setast á ognaroknskapin hjá einstaklingum (fólk ella fyrirkunna). Tann dagin hendan umsetilighet verður samtykt av Føroya Løgtingi, hevur fólk ið í hesum landi latið sitt fiskiriki-dømi av hondum. Einstaklingar fáa tað til ogn. Og teir fáa tað fyr onki.

Hvør fær gávuna?

Nú er tann stóri spurningurin:

Hvør fær hesa stóru gávu? Á pappirinum verða tað teir skipa- og bátaeigarar, sum eru í dag. Men um eitt fiskifær stendur í stórar skuld til Føroya Banka, er tað bankin, sum kann inn-tøkuføra gávuna sum sína. Bankapant, sum hava verið mestsum virðisleys, fáa tá eitt risastóri virði.

Í Norðurlandahúsinum mikuvöldið vóru frøðingarnir spurdir, um teir høvdu gjørt nakra meting av, hvussu stóran part av hesi milliárdagávu Føroy Banki fær, og hvussu nógv í royndum verður eftir til fiskimenn. Frøðingarnir góvu onki svar uppá hendan spurning. Varastjórnin í Føroya Banka tók orðið, og segði fundarfólkunum eini 10 ára gomul tölendi. Tað uttanumtosið skuldi eittast at vera svar.

Eg vil kalla hetta eitt framligt uppskot. Hetta visir, at onkur er í hesum landi, sum heldur at Føroya Banki skal fáa uppá aftur fleiri milliárdir frá Føroya fólk.

Bankin hevur trumfin, og biður eftir fongi

Tann løgni pástandur hann verður at hoyra um aftur og um aftur, frá fleiri búskaparfrøðingum, at fiskirikidømi má kunna keypast og seljast, »fyri at marknaðurin kann virka« í fiskivinnuni. Tað at »marknaðurin virkar« merkir, at tey skip, sum klára seg illa, fara á húsangang og verða lögð, og at tey skip, sum klára seg væl, soleiðis fáa meiri fisk í sin part.

Tað er ein gáta, hví teir siga at fiskirikidømi má vera einstaklingaogn, fyr at »fáa marknaðin at virka«. Vanliga er tað so, at ein fyrirkunna hevur inn-tøkur og útreiðslur, og harvið eitt rakstrarhall ella rakstraravlop, og raksturin, og hann einsamallur, ger »at marknaðurin virkar«.

Um eitt ullarvirki stendur í Gøtu, og eitt á Strøndum, og annað hevur stórt rakstrarhall, men hitt stórt rakstraravlop, so fer tað veikara

ullarvirkið á heysin. Tað er onki skil í tí pástandi, at virkini bæði mugu fáa alla Føroya ull til gávís, fyr at »marknaðurin kann virka«.

Hví skal tað so vera neyðugt í fiskivinnuni?

Eg finni bara ta einu loysnina á hesi gátu: Føroya Banki spekulerar (eftir boðum frá Mikkel-sen/Heinesen (eftir boðum frá DDBsFG). Hann væntar, at føroysku frøðingarnir og løgtingsmenninir eru so veikir í kongunum, at bara hann biður nóg longi, slaka teir, og geva bankanum teir umsetiligu fiskidagar, hann so grammur biður eftir.

Dagin eftir at tað er hent, kann bankin inn-tøkuføra hetta milliárd-virði. Og annan dagin eftir »verður skil fingið á« føroyska fiskiskipa-flotanum. Hann verður skorin eftir sama leisti sum flakavirkini: Ein triðingur opin, restin á húsangangi.

Fiskimenn uppsagdir

Tá »marknaðurin fer at virka« fer arbeiðsloysi at raka ein stóran part av limunum í Føroya Fiskimannafelag. Ein frøðingur hevur fyrr sagt, at ein triðingur av skipunum verður lagdur. Tá hann varð spurður aftur um hetta, á aðalfundi í Føroya Fiskimannafelag, fekk hann ikki at svara.

Tað er ikki lætt hjá almenninginum at meta um, hvussu nógvir fiskimenn standa til at verða uppsagdir. Hagdeildin undir Landsstýrinum gjør »í fyrr raksturinn upp fyr ymsu bólkarnar av fiskiførum. Men tað varð steðgað síðan 1988. Í dag vita kanska bara banka-stjórnarnir, hvussu nógvir uppsagnir eru at vænta.

Men hann sum onki fær at vita, má hava rætt til at meta. Útrá teimum gomlu rakstrarløgum, sum almenningurin hevur atgongd til, skal eg loyva mær hesa meting: Í minsta lagi triði hvør fiskimaður verður uppsagdur. Kanska tveir av trimum.

Tá verða fiskimenn væl farnir, við einum formanni, sum ikki kíkar

í hvørja skónu, sum sambandsløgmen, reiðarar og bankastjórnar egna fyrir honum, um egningarmaskinur, igulker og mangt annað.

Útróðurin læstur

Fleiri fiskimenn, sum longu nú eru uppsagdir, hava bjargað sær við at fara at rógva út. Men verður fiskirikidømi einstaklingaogn fyrst, og tær nógvu uppsagnirnar av fiskimonnum koma aftaná, verður tað sera trupult hjá uppsögnum fiskimonnum at bjarga sær við útróðri. Tí tað skal hann sum ætla at byrja útróður keypa sær allar fiskidagarnar, hann skal brúka.

Tá fiskidagar verða til sølu, og ein uppsagdur fiskimaður ætla at keypa, men má bjóða í móti einum nýstovnaðum trolarareidari, við Føroya Banka og Figgjargrunninum í rygginum, og einum nýggjum trolara í gerð — hvør man tá fara at klára at bjóða mest?

Bróðurparturin av fiskidögnum liggja tá væl innlæstir í boksin í Føroya Banka. Føroyingar, sum hava latið bankanum sitt fiskirikidømi fyrir onki, noyðast nú at keypa sær fiskirætt aftur frá sama banka. Og tað helst fyrir ein pris, sum kemur at minna um prís-in á fleiri gyllin í jørð.

Bankin fær allan fiskin

Føroya Banki hevur tá enntá yvirvald yvir teimum fiskidögum, sum hann ikki eigur. Vil hann troðka útróðurin burtur, men útróðarmenn ikki við góðum vilja selja sínar fiskidagarnar, so kann Bankin figgja nógv nýggj stálfiskiskip, sum fiska so nógv, at útróðurin illa fæst at bera seg. Bara nakrir fáir, av tí treiska slagnum, verða eftir, og allur treiskleiki má dvína fyrir elli. Havi eg fingið tað rætt við, hevur hetta verið gongdin í Íslandi tey seinastu 10 árin.

Mikkjal Dánjalsson